

JÁN VASILKO

dátum narodenia 1979 Humenné, Slovensko
štúdium 1999 –2005 Fakulta umení, Košice
rezidencie 2005 ISCP Studios New York
2010 Strabag artstudio, Viedeň
Studio FKSE v Galerii C3, Budapešť
ceny 2005 cena Oskára Čepana
2008 2. miesto VÚB Maľba
2009 víťaz Strabag International Artaward
email janovasilko@gmail.com
adresa Národná trieda 54, Košice, Slovensko

Samostatné výstavy

- 2005 Strana Železných, AM 180 Gallery, Praha, CZ
2006 Kingkong hral v Hongkongu pingpong,
Múzeum V. Löfflera, Košice, SVK
Štúdio utopických veží, Mirbachov palác, Galéria
mesta Bratislava, SK
2007 Potulky Porúrým, City Gallery, Miškolc, HUN
Strana Železných oslavuje, Nitrianska galéria, Nitra,
spolu s P. Králikom, SK
Replace Siemens, ArtLab Wien, spolu
s T. Džadoňom a B. Klimovou, AT
2008 Ideal City, Subteren, Michalovce, SK
Rýchlostná Páka Letiacích Vidiel a Kokosový Kompót
odkúpili štvorkolesový bicykel,
Kasárne Kulturpark, Košice, SK
2009 Podivuhodné maľby z exotického východu
Slovenska, Galerie AM180, Praha, CZ
Utopy and Visions from Eastern Europe, Strabag
House, Viedeň, AT
2010 Návrhy na 1. Múzeum súčasného umenia na Sloven-
sku, Kulturpark Kasárne, Košice, SK
Návrhy na 1. Múzeum súčasného umenia na Sloven-
sku, Wannieck Gallery, CZ
Visions Suppan Contemporary, Wien, AT
Návrhy na 1. Múzeum súčasného umenia na Sloven-
sku Space Gallery, Bratislava, SK
Viennafair 2010 so Space Gallery, Viedeň, AT
King of Košice, Kressling Gallery, Bratislava, SK

Skupinové výstavy

- 2005 Finále ceny Oskára Čepana, Pálffyho palác,
Bratislava, SK
Young Artists from Eastern Europe, Galerie města
Prahy – Mestská knihovna, CZ
2006 Chlap Hrdina Duch Stroj, Galéria Médium,
Bratislava, SK
Zlínský Salon Mladých, Zlín, CZ
Young Blood, Mirbachov palác, GMB, Bratislava, SK

- 2007 Pitoreska Wannieck, Gallery Brno, CZ
VÚB Maľba 2007, výstava finalistov, kostol
Klarisiek, Bratislava, SK
Bienále Skúter, Galéria J. Koniarka, Trnava, SK
Viennafair, Viedeň, AT
Na výjimky nové, Wannieck Gallery, Brno, CZ
2008 East of Eden, Karlín Studios, Praha, CZ
Od Západu na Východ, VSG, Košice, SK
VÚB Maľba 2008, Dvorana Ministerstva
kultúry SR, Bratislava, SK
CZ-SK mladá maľba, Wannieck Gallery, Brno
2009 Zlínský Salon Mladých, Zlín, CZ
PRAGUEBIENNALE 4, Karlín halls, Praha, CZ
Strabag International Artaward 2009, Viedeň, AT
Erased Walls, Freies Museum, Berlin, GER
2010 Geometria, šifra vzor sieť, Mestská galéria,
Rimavská Sobota, SK
Maľba po Maľbe, SNG, Bratislava, SK
VÚB Maľba 2010, SNG, Bratislava SVK
40 rokov Školy úžitkového výtvarníctva
v Košiciach, VSG, Košice, SK

Foto: portrét Vasilko

Silvia Van Espen
Nádejný romantik

„Jediná možnosť na dosiahnutie toho, aby ostatní išli za nami, je bežať rýchlejšie než oni!“ (Francis Picabia)

Sníva. O (lepšom) svete. O tom, že raz, konečne slobodní, budeme na poliach namiesto obilia pestovať kvetiny, ako píše Daniel Raus v jednej zo svojich básní. O tom, že dobro napokon zvíťazí nad zlom a že boj s veternými mlynmi sa oplatí podstúpiť.

Ján Vasilko patrí medzi mladú generáciu slovenských maliarov. V jej rozmanitosti sa javí ako osamelý ostrov obývaný kombajnmi, vysávačmi, všakovakými súčiastkami, starými sochami a znakmi skrachovaných hokejových klubov, ktorý vysiela do sveta čoraz sebavedomejšie signály o vlastnej existencii. Odpovedí na otázku prečo je to tak, je hneď niekoľko: v roku 2005 vyhráva cenu *Oskára Čepana*, v roku 2008 získava 2. miesto ceny *VÚB Malba*. Rok 2009 mu prináša zatiaľ najväčšie uznanie – cenu *Strabag International Art Award*. Spomínaná osamelosť nezíva opustenosťou. Malba Jána Vasilka nie je sirotou. Vyrastala pod prísny dohľadom profesora Adama Szentpéteryho. A keďže tvorivých spojení nie je nikdy dosť, Ján Vasilko spolu s priateľom Petrom Králikom založili *Stranu Železných* – výtvarnú skupinu, ktorá sa, ako sami píšú, zaoberá utopickou, absurdnou, melancholickou

Ján Vasilko: Sila jednoty, 2008, akryl 270 x 180 cm, celok a detail

a romantickou činnosťou. „Je to ochrana práv a slobôd starých či nových strojov a poľnomechanizmov.“

Mechanizmy, stroje...tvorba Jána Vasilka čerpá z ikonografického zdroja dadaizmu, ktorý silu stroja prirovnáva ku kreatívnej sile umelca (Hannah Höch)¹. Autor sa k predkom „mechanikom“ hlási otvorene – jeho *Návrh na Múzeum súčasného umenia*, verzia 23 (2009) je odozvou na *Parade amoureuse* (1917) Francisca Picabia, v ktorom pobyt v Spojených štátoch vystupňoval dlhodobé okúzlenie technológiou, mechanikou a motormi: „Stroj je ako ľudský život, možno povedať, že je jeho dušou.“ Stroj, (vo francúzštine = la machine, teda podstatné meno ženského rodu) táto „dcéra narodená bez matky“, v histórii ikonografie vytvára priestor pre celý sled experimentov, v ktorých sa abstrakcia preklápa do optickej polohy, vyjadrovanej mnohokrát s radikálnou precíznosťou. Od Maleviča, El Lissitzkého po Picabia... tvorivá snaha posledného z nich smerovala k úsiliu formulovanému už Nicolasom Poussinom: „Maľba nemá inú úlohu než potešiť oko.“ Inými slovami: nech sa z umenia, ktoré reprezentuje svoju dobu so všetkými svojimi možnosťami, stane potešenie. Ako sme už spomenuli, Ján Vasilko sa hlási k svojim predchodcom, a posúva výsledok ich snáh o krok ďalej. Svojou tvorbou nehľadá „iba“ vytvorenie estetického zážitku. Na jednej strane je jeho maľba síce oslobodená od „tyranie predmetov“ (Malevič), od ich váhy, napriek tomu, že vo svojom špecifickom slovníku využíva rozličné časti či celky mechanizmov, napríklad v cykle obrazov *Staré sochy*, *Neporiadok v ateliéri*, *Súčiastky zo šesťdesiatych rokov*. Používa ich však pre ich ikonografickú hodnotu s cieľom vytvorenia obrazu, či skôr pocitu z obrazu. Na strane druhej sa však v mnohých prípadoch snaží aj o tlmčenie myšlienky: logickej (alebo aj nie), utopickej, romantickej, inokedy o vyjadrenie politického názoru (ako v *dielach Znaky skrachovaných klubov*, *Gotická séria*).²

Pozastavme sa na chvíľu pri diele *Zmarený atentát na vysávač* (2005). Rovnováha medzi kontrolou a náhodou, napätie medzi geometrickou precíznosťou, štruktúrou ohraničeného priestoru a nepredvídateľnosťou príbehu, ktorý sa v ňom odohráva mi pomôže priblížiť dielo Jána Vasilka k rovesníčke, mladej belgickej maliarke Farah Atassi (1981).³ U oboch maliarov je silná prítomnosť kresby, ktorú si vyžaduje ich zmysel či „záujem o predmety“, teda upieranie pohľadu na vonkajší materiálny svet. Objektívny popis sveta, na ktorý hľadajú cez kritické okuliare svojej mladosti, je u Jána Vasilka dokreslený absurdnosťou príbehu, ktorá mu tak pristanie a ktorá z neho robí výnimočného autora na poli svetovej maľby.

Zatiaľ poslednou sériou obrazov sú *Návrhy na Múzeum súčasného umenia v Košiciach pre rok 2013* (2009 – 2010). Vnímam ich ako súhrn autorových umeleckých otázok a odpovedí. Nájdeme v nich echá na tvorbu skoršieho dáta, ale autor nás ušetrí pocitu dejá vu. *Návrh na Múzeum súčasného umenia v Košiciach pre rok 2013*, verzia 5 (2009) je pokračovaním výskumu predstaveného obrazom *Hokej – Duch* (2008), je však dôkazom toho, že autor je i za jeden rok schopný prejsť poriadny

Ján Vasilko: Návrh na Múzeum súčasného umenia v Košiciach pre rok 2013, verzia 7, 2009, akryl, 180 x 250 cm

kus cesty. Návrhmi na múzeá sa mladý slovenský maliar zaraďuje medzi súčasných umelcov, ktorí po *Abstraktnom kabinete* El Lissitzkého a *Merzbau* Swittersa pokračujú, každý sebe vlastným spôsobom v skúmaní otázky architektúry. V prvom rade ide o nemeckých umelcov, zväčša z Düsseldorskej školy, ako napríklad Thomas Schütte, Richard Mucha, Wolfgang Luy. Ján Vasilko, nielen verziou 20 a 22 zo série *Návrhy na múzeá*, odpovedá taktiež Sarah Morris (1967, Anglicko)⁴, ktorá si pre svoju maľbu „prepožičiava z abstrakcie slovník mriežky a ponúka zlomkovitý a strakatý pohľad na architektonické motívy, uvedomenia si povrchnosti a nemožnosti vnímania moderného mesta“. Ján Vasilko v tomto cykle malieb otvára nielen otázku súčasného mesta, ale i súčasnej spoločnosti vo všeobecnosti a slovenskej zvlášť. K udalosti „Košice – európske mesto kultúry“ maľuje sériu obrazov, podľa vlastných slov svoju mantru, v snahe dopomôcť orientovať mysle a úsilie zodpovedných. Veď prečo by i Slovensko nemohlo mať svoje Bilbao? Veľká škoda, že vás, Ján Vasilko, nie je viac!

Záveru tohto článku sa dobrovoľne vzdávam, či skôr dobrovoľne priznávam, že zatiaľ neviem, ako ho ukončiť. Tvorbu Jána Vasilka by som dnes prirovnala k jednému z favorizovaných pretekárskych áut. Malo výborný štart! A tak (nielen) z technických príčin nechávam záver otvorený.

Silvia van Espen je doktorandka na Katedre dejín umenia na Universitě Sorbonne v Paríži a na Katedre teórie a dejín umenia Trnavskej univerzity

1 Človek-stroj pre Hausmanna a Grosza stelesňuje postavu vynálezca.

2 Zaiste najotvorenejší je v diele *Sila jednoty*. Vyhnanie zlého ducha (2008).

3 Ide o jednu zo štyridsiatich umelcov vybratých pre výstavu *Dynasty* usporiadanú Múzeom moderného umenia mesta Paríž a Palácom Tokyo v Paríži (jún -september 2010) za účelom predstavenia novej generácie umelcov na viac než 5 000 m².

4 Jedna z jej posledných výstav (23.októbra - 5.decembra 2009) niesla názov „General Control“. Bola usporiadaná Friedrich Petzel Gallery v N.Y. Spojovací rámec prezentovaných prác Sarah Morris vyjadřila nasledovne: "It all gets back that there is no inside or outside, you're just a part of it." Sarah Morris. Art in America. December 2009

5 Cécile Godefroy in: „L'art moderne et contemporain“, Larousse, Paris, 2006, str. 294.

Z technických príčin otvorené Rozhovor Silvie van Espen s Jánom Vasilkom

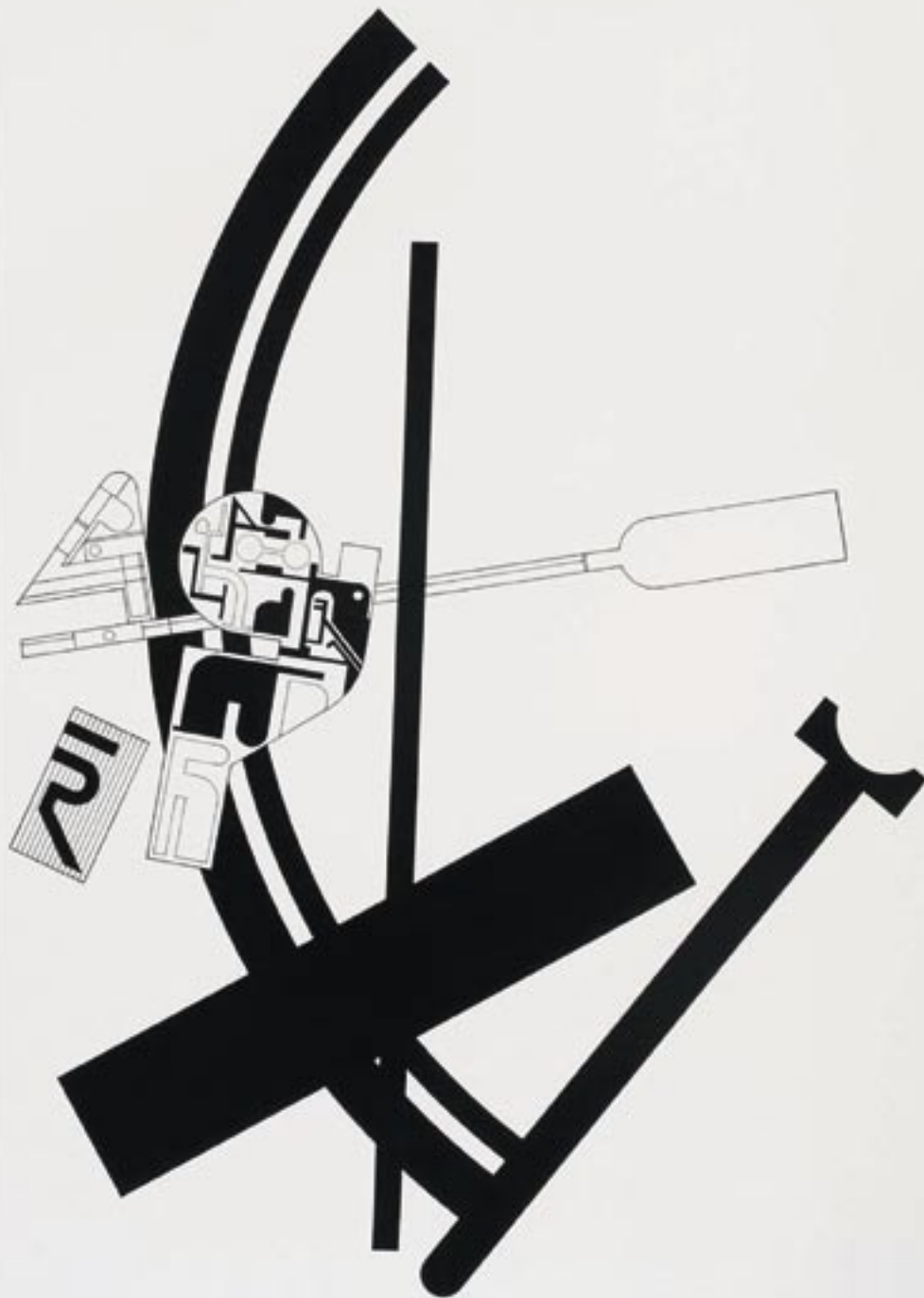
V príprave na rozhovor s tebou som vymenila vety za slová alebo slovné spojenia. Uvádzam ich ako stručné načrtnutie tém, na ktoré by som sa ťa chcela opýtať. Rozhodla som sa klásť ti (písomne) otázky bez otáznika. Môžeš ich použiť ako vstupnú bránu k úvahe o tvojej tvorbe. Ako východisko pre nový obraz. Ako príležitosť mlčať. Alebo ako jednu z možností pokúsiť sa vysvetliť. Ponúkam ti možnosť viesť náš cyber rozhovor ako zľahka vytýčenú cestu za poznávaním (nielen) tvojej maľby.

1. absurdita

Ján Vasilko: Nielen absurdita, ale aj groteska, čierny humor, absurdná dráma, existencializmus a dadaizmus. Všetky tieto komponenty tvoria veľkú časť mojej inšpirácie. Nedá sa povedať, že je to priame ovplyvňovanie či aproprácia konkrétnymi literárnymi a výtvarnými predlohami. Keď čítam o Ionescovi, ktorý dospel k názoru, že svet je plný utrpenia a fanatizmu, čo ničia človeka a z tohto stavu je jediným východiskom humor, s tým musím súhlasiť. Páči sa mi bojovať proti logike sveta a reči. Avšak títo absurdní dramatici sú viac tragickí ako komickí. V tomto bode sa s nimi rozchádzam. Nemôžem sa s tým úplne stotožniť, pretože môj prirodzený naturel je viac pozitívny ako negatívny. Najlepším príkladom, ktorý môžem uviesť, je môj obraz *Samovražda vysávača*. Atmosféra je veľmi podobná nejakej absurdnej divadelnej hre. V ponurej a vyprázdnenej pustej krajine vidíme, ako sa vysávač snaží obesiť. Samo osebe dosť absurdný námet, kde nechýba ani komický, ani tragický prvok. Najväčšou absurditou tohto nezmyselného výjavu sa však stáva to, že smrť, ktorá je znázornená v pozadí, si nechce vykonať svoju povinnosť a vziať, či previesť tohto nešťastníka na druhý svet. Iba sa zarazene pozerá, do akej situácie sa to vlastne dostala. Tým vzniká v podstate absurdita na druhú – ak by som to mal vyjadriť matematicky. Nakoniec sa dá vytušiť, že vysávač si možno zo smrti iba urobil vtip, keďže nemôže umrieť (je len neživý predmet). Ak by som bol ako Ionesco či Beckett, tak by som v tom obraze nenamaľoval smrtku, ale iba obešený, mŕtvy vysávač. Aj tak by to bol možno zaujímavý námet v štýle absurdnej drámy. Obsah by upozorňoval na to, ako je zle na tomto svete, keď už aj neživé predmety sú v takom rozpoložení, že nevidia iné východisko, iba smrť. Ale ja som to takto neurobil.

2. vyrovnávanie sa s autoritou (napríklad tvojím profesorom Adamom Szentpéterym)

Ján Vasilko: S Adamom Szentpéterym som sa stretol prvýkrát v roku 1999. Vtedy som sa stal študentom novozałożenej Fakulty umení, konkrétne ateliéru súčasného obrazu, ktorého je vedúci. Medzi najdôležitejšie osobnosti patrí aj on spolu s Bartuszom a Beskidom. Pamätám sa na úplne prvú konzultáciu s ním, keď som

mu doniesol návrhy a ešte práce, ktoré som robil cez prázdniny. Vtedy mi povedal osudnú vetu, že geometria je téma, ktorou sa dá zaoberať celý život. Ak by som mal napísať niečo o vyrovnaní sa s pedagógom, ktorý ma najviac ovplyvnil a naučil, tak musím opísať spôsob, akým Szentpétery učí svojich študentov. Štúdium v prvých dvoch ročníkoch pozostáva z osvojenia si „realisticky“ stvárnených figurálnych tém, portrétov a zátiší. Zátišie však nepostaví pred študentov, ale necháva ich, aby si ho vymysleli sami z predmetov, ktoré sa im najviac pozdávajú. Trvá aj na tom, aby zátišie odrážalo súčasný svet 21. storočia. Tým študentov – teda v tej dobe aj mňa – učí od začiatku samostatne myslieť, byť iný ako ten druhý, zaoberať sa vecami, ktoré sú každému najbližšie, čo vedie k veľkej formálnej i obsahovej pestrosti. Ako príklad uvediem, že z jeho absolventov sa iba ja jediný venujem plošnej geometrickej maľbe. Jeho študenti sú veľmi odlišní a zaoberajú sa rôznymi formami a médiami. Aj keď je pravda, že ako pedagóg je prísny, vôbec diktátorsky nenúti študentov nasledovať jeho výtvarné kroky. Je to veľké gesto. Keď som spomínal prísnosť, musím povedať, že to súvisí s tým, ako mu záleží na študentoch. Ak totiž človek dennodenne nepracuje na sebe a nesnaží sa, tak z neho nič nebude. Ja som sa tak naučil pracovitosti a precíznosti. Bez týchto vlastností nemôže študent po skončení školy v našom prostredí prežiť. Ďalšou dôležitou a výraznou črtou je silná obsahovosť – podporená radikálnosťou, provokatívnosťou a odporom k stredoprúdovej ľúbivosti. U neho nenájdete tých, čo maľujú krásne krajinky a kvetiny či vizuálne príjemné abstrakcie, ktoré si zavesí manažér či podnikateľ do kancelárie aby mu spríjemnili a skrášlili interiér. S týmito vecami som sa u Szentpéteryho stretol a aj sa s nimi stotožnil. Stali sa časťou mojej výtvarnej osobnosti. Jeho ateliér je už od svojho začiatku veľmi charakteristický a originálny. On a jeho študenti sú možno viac známi v Česku ako na Slovensku. Tak, ako hovoríme, že existuje Sikorova, Fischerova či Csudaiova maliarska škola, tak musíme hovoriť aj o Szentpéteryho maliarskej škole. Ešte chcem spomenúť aj profesora Rudolfa Sikoru, ktorý ma taktiež ovplyvnil a veľakrát mi pomohol. Je garantom, ale aj veľkým propagátorom Fakulty umení v Košiciach. Obdivujem ho, že odišiel z Bratislavy a prišiel k nám na východ.

3. strana Železných (a jej „jemné vzťahy“)

Ján Vasílko: Skupina alebo projekt Strana Železných vznikla v marci 2003. Peter Králik a ja sme sa však poznali už dlho. Dokonca aj výtvarnú skupinu sme chceli založiť už dlhšie, ale nevedeli sme sa rozhodnúť pre jej názov. Vymýšľali sme ho toľko, že sa to až stalo naším konceptom a niekedy sme komunikovali tak, že raz jeden, raz druhý povedal nejaký pozoruhodný slovný „výplod“. Tých názvov je okolo 300. Peter si ich starostlivo zapisoval. Spomeniem len niektoré z toho obdobia: Zhluk zubu, Úprimný horár, Sv. Gorazd a Sv. Nadjard, Orálne námestie na mieste análneho. Strana Železných bola vybraná preto, lebo nás najviac zaujímali stroje. Hlavným bodom nášho manifestu bolo ochraňovať a brániť všetky stroje a poľnomechanizmy či družstvá. V našich témach mašiny a prístroje nahrádzali ľudskú figúru a stávali sa hrdinami fantazmagorických výmyslov. Vyhlásili sme vernosť iracionalite, šialenstvu, snu či kadejakým náhodným a podvedomým pochodom

mozgu. Bol to únik z reality, ktorá nám prinášala iba negatívne skúsenosti. Peter sa venuje sekcii agro. Zahrňuje to poľnohospodárstvo, vidiek, družstvá či pôdu. Keďže žije na vidieku, je k týmto témam pevne primknutý. Zaoberá sa inštaláciou, land artom, manipulovanou fotografiou, sochou a maľbou. Ja mám na starosti sekciu kovo, a to sú veci industriálne, továrenské a strojnícke, aj keď sám mám problém čo i len vymeniť žiarovku. Naša skupina, či možno lepšie projekt – lebo striedavo komunikujeme, a potom sa odmlčíme – je istým stotožnením nášho dlhoročného priateľstva, ktoré naďalej pokračuje a obohacuje našu vlastnú tvorbu.

4. utopizmus (napríklad architektonický – tvoje návrhy na múzeá súčasného umenia)

Ján Vasílko: Moje Návrhy na *Múzeum Súčasného Umenia* sú utopické tým, že sú z pohľadu realistu asi absolútne neuskutočniteľné. Keď si zoberieme kultúrnu situáciu na Slovensku, tak sú až sarkastické. Sme jednou z posledných krajín v Európe, ktorá nemá múzeum súčasného umenia či kunsthalle a dokonca ani múzeum moderného umenia. Smelo, ale so smútkom hovorím, že 95 % našej populácie je výtvarne negramotných. To nie je problém dnešnej doby, ale celej histórie Slovenska. Vždy sme boli iba zaostalým regiónom vo východnej Európe. Ľudia tu majú hlavný cieľ prežiť a na ostatné veľmi neostáva čas. Ak mám byť idealistom – pretože trochu viac u mňa prevažuje táto črta – tak potom sa tieto návrhy pre mňa stávajú mantrou alebo modlitbou, ktorú stále opakujem dookola, s tým, že sa raz moje želanie splní. Samozrejme, na začiatku o týchto veciach treba diskutovať. Už len potreba otvorenia tejto témy je veľmi dôležitá. Veľmi podrobne som sledoval stretnutie iniciatívy „20. rokov od Nežnej neprebehlo“, ktorá sa konala minulý rok v Bratislave. Stále sa opakuje scenár, v ktorom každý nový minister kultúry sľubuje, že sa začne touto tematikou zaoberať a aj to, ako veľa pre to robí. Ale nič sa nedeje. Je to smiešne. Nikoho z politikov to nezaujíma. Najväčšiu šancu som videl vtedy, keď sme sa dozvedeli, že Košice sa stanú hlavným mestom kultúry na rok 2013. Vznikol Kulturpark kasárne, čo je veľkým krokom vpred, a samozrejme im veľmi držím palce, ale mne ide o vznik samostatnej, čisto výtvarnej inštitúcie. Mala by svojím charakterom a programom lákať a priťahovať ľudí z okolia a celej Európy. Malo by sa vystavovať a propagovať známe umenie európskeho či svetového formátu. Priniesť sem slávne a overené osobnosti bude však problém, keďže nemáme profesionálny priestor s vysokou úrovňou a kvalitou, ktorá by spĺňala náročné kritériá. Keby sa našlo dostatočné množstvo peňazí, mohol by sa nájsť architekt svetového mena a ten by vytvoril niečo výnimočné, čo by sa stalo magnetom pre ľudí, hlavne z iných krajín Európy alebo celého sveta. Preto hovorím, že moje návrhy nemajú byť predlohou k tejto stavbe, ale iba impulzom. Majú však dať silný extravagantný charakter tejto budove. Musí to byť niečo výnimočné a nezabudnuteľné. Tak ako je napríklad Múzeum v Bilbao od Geryho, Kunsthalle Graz od Cooka a Fourniera alebo projekt Coopa Himmelblaua Art Museum Strongoli v Taliánskej Kalábrii. Zámerne spomínam menšie mestá, ďaleko od centier, ktoré sú iba regionálne. Tieto architektonické skvosty sú dôkazom

toho, že aj menšie regionálne mestá môžu konkurovať veľkým centráram kultúry. Nakoniec musím povedať, že mi zostáva iba veriť v zázrak, že sa to nejakým spôsobom podarí a uskutoční aj u nás v Košiciach. Je veľmi veľa prekážok, najmä tých finančných, ale možno niekedy v budúcnosti sa to stane realitou.

5. svetové strany (V tvojom katalógu, na strane 64, ma zaujal text Juraja Čarného, v ktorom si v súvislosti s tebou kladie rečnícku otázku: „Je západoeurópsky alebo východoeurópsky autor?)

Ján Vasilko: Som viac východný ako západný maliar. Je to nielen tým, že moji predkovia sa prisťahovali v druhej polovici 19. storočia z východného Poľska, ktoré je v blízkosti ukrajinských hraníc, na Slovensko. Ak sa divák pozerá dôkladne na moje obrazy, musí prísť na to, že najdôležitejšie prvky mojich kompozícií sú ikonického charakteru. Ďalej, aj keď sú mi známe smery ako neoplasticizmus, hardedge painting, neogeo, pochádzajúce zo „Západu“, mne je bytostne bližší konštruktivizmus a produktivizmus z Ruska. Dôvodov je viac. Keď popisujem moje postavy, prvky kompozície sú prísne statické (až na malé výnimky), majú symbolický význam, strnulý výraz postáv – strojom umocňuje aj dávka istej dôstojnosti. Hrdinovia sú vždy kladní, trochu melancholickí a tichí. Tak isto môžeme popisovať aj postavy svätcov na ruských ikonách. Námetovo a obsahovo je to úplne jasné. Vízia prerodu spoločnosti a budovanie nového, lepšieho systému je jednoznačne blízka autorom ako Tatlin, Rodčenko a El Lissitzky.

6. ocenenia (cena Oskára Čepana, cena VÚB, Strabag)

Ján Vasilko: Ocenenia sú pre maliara či iného umelca veľmi dôležité. Prinášajú príjemný pocit zadostučenia po ťažkých obdobiach práce a odriekania. Nemusia byť však smerodajné, lebo sám poznám veľa dobrých a kvalitných autorov, ktorí nezískali ešte žiadnu cenu. Človek si musí uvedomiť jednu dôležitú vec, alebo možno dve: Vždy záleží na porote, ktorá o tom všetkom rozhoduje. Každému z týchto ľudí sa páči niekto iný a má vlastný vkus. Vždy si uvedomujem, že keby tam bol jeden či dvaja iní porotcovia, víťaz by nemusel byť ten istý. Záleží aj na čase. Za rok alebo dva sa už môže tým istým ľuďom páčiť nejaký iný autor. Dôležitou vecou je aj prihlásenie tých najlepších a najvýraznejších diel. Čím viac autor robí, tým má väčšiu možnosť vytvoriť množstvo kvalitných obrazov a z tých sa dá potom vybrať najkvalitnejšia vec. Autor, ktorý vytvorí málo, má, samozrejme, menšiu šancu. V roku 2005 som sa prihlásil do Ceny Oskára Čepana. Bolo to obdobie keď som končil štúdium na Fakulte umení v Košiciach. Naskytla sa mi šanca sa trochu zviditeľniť, pretože vtedy som vôbec nebol známy a obavy, čo sa bude diať po škole, boli veľké. Rozhodnutie navždy maľovať bolo jednoznačné. Dostať sa do finále bol veľký úspech a víťazstvo ešte väčšie. Určite mi pomohlo, že medzi porotcami bol aj „maliar“ Július Koller. Vtedy sa mi otvorili skvelé možnosti. Predal som prvý obraz (čo sa mi počas štúdiá nepodarilo), začal som oveľa častejšie vystavovať a hlavne navštívil som New York (čo bolo súčasťou Ceny O. Čepana). Potom som v roku 2008 dostal ocenenie (2. miesto) v súťaži VÚB Maľba. Veľmi štedrá finančná odmena pre všetkých troch laureátov výrazným spôsobom pomáha v ťažkom živote výtvarného umelca na Slovensku. Súťaž sa

koná každý rok spolu s výstavou finalistov a vydaním katalógu. Pre mňa je to každoročná sonda do mladej slovenskej maľby. Vidím, ako sa veci menia, vyvíjajú, či naopak, stagnujú. Od tej banky je to úžasné gesto, že takýmto spôsobom výrazne pomáha maliarom presadzovať sa na Slovensku. Musím vysloviť želanie, aby aj ďalšie banky alebo korporácie, ktoré u nás pôsobia, vytvorili a sponzorovali podobné podujatia. Potom by sa mizerná situácia v našej krajine na scéne výtvarného umenia určite zlepšila. Nakoniec prejde určite najprestížnejšej cene, akú som dostal. Strabag artaward internacional je medzinárodná cena udeľovaná vo Viedni, ja som ju dostal v roku 2009. Hlásia sa tam maliari zo Slovenska, Česka, Maďarska a Rakúska. Víťaz dostáva vysokú finančnú odmenu, samostatnú výstavu a rezidenčný pobyt. Najväčším prekvapením bol pre mňa obrovský rozdiel vnímania a podpory výtvarného umenia. Vysoký štandard a profesionálny prístup k umelcom v Strabagu bol pre mňa zážitkom, ktorý nemal u mňa dovedy obdobu. Človek si vtedy uvedomí, aká žalostná je situácia na Slovensku.

7. práca v sériách (gotická séria, šedé obdobie, štúdie utopických veží, staré sochy, návrhy na múzea, súčiastky)

Ján Vasilko: Práca v sériách je pre mňa charakteristická. Vždy si zvolím nejakú dôležitú tému, ktorú si predtým vyberám dosť starostlivo a dlhší čas o nej premýšľam a získavam o nej dostupné informácie. Tie potom dopĺňam o vlastné postrehy a úvahy. Niekedy séria trvá kratšie, ale častejšie sa daným problémom zaoberám aj rok či viac. Počas toho obdobia vytváram a objavujem situácie, ktoré ma posúvajú ďalej. Séria je pre mňa komplexnou analýzou aj meditáciou. Keď chce človek prísť na nejaké veci, musí danej téme poskytnúť dostatok času. Niekedy veci prichádzajú po vydretej práci, inokedy sa objavujú spontánne a ľahko. Tým, že vždy maľujem verzie viackrát na striktnú tému, nenechávam veľký priestor náhode. Som presvedčený o tom, že poznanie si musí maliar vydrieť dlhodobým a konštantným prístupom. Pre lenivosť a ľahkovážnosť nie je žiadne miesto. Každý z nás má talent, ale musíme ho rozvíjať, tvrdo a úporne na ňom pracovať. Maliar, ktorý pracuje každodenne, sa stáva istým spôsobom pustovníckym mníchom. Musí si odopierať množstvo vecí a svet pozoruje iba z dialky svojej pustovne. Niekedy je to až smutný osud, ale mne sa vnútorná samota páči a cielene si ju vyberám a vyhľadávam ju.

8. geometrizmus a tvoje vnímanie sveta

Ján Vasilko: Už v 15. storočí povedal Piero della Francesca, že všetko v prírode sa dá zjednodušiť do troch základných tvarov: štvorec, kruh a trojuholník. Ja by som ho doplnil. Všetko sa dá zjednodušiť do jedného tvaru, a tým je bod – len sa na ten predmet musíme pozeráť z 5-kilometrovej dialky. Teraz však vážne. Odkedy maľujem, vyskúšal som si aj expresívne, realistické a iné spôsoby maľovania. Dokonca som aj fotil, robil koláže aj performancie. Vždy som sa však vrátil ku geometrickej plošnej maľbe. Asi to bude osudová záležitosť. Nevieť si pomôcť. Aj keď nepatrí tento spôsob maľby medzi tie populárnejšie či najpoužívanejšie, prirástol mi k srdcu. Necítim sa ako pravý abstraktný geometrista, skôr si pripadáam ako klasický maliar. Netvrdím, že svet vidím geometricky alebo abstrahovane, len som

si zamiloval práve túto formu. Nedá sa to logicky vysvetliť. Možno je to preto, že pri tomto maľovaní a jeho účinkoch cítim pocit akéhosi príjemného naplnenia. Vôbec nemôžem povedať, že som programový geometrista či konceptualista. Skôr to bude v pocitovom ponímaní. Vymenoval by som zopár súčasných maliarov, ktorí sú pre mňa vzormi, ale nie tak úplne, pretože nemám žiadny priamy vzor, ale cítim, akoby boli moji starší súrodenci či konkurenti, ktorých musím dobehnúť. Sledujem pozorne ich tvorbu a čo sa snažia povedať. Sú to v abecednom poradí: Tomma Abst, Franz Ackermann, Torben Giehler, Sarah Morris, Takashi Murakami, Frank Nitsche, Thomas Scheibitz.

9. vizuálne tlmočenie názoru na veci verejné (napr. na VSŽ, hokej, Košice – európske mesto kultúry 2013...)

Ján Vasilko: Komentovanie vecí verejných sa ma dotýka raz za čas. Nemám potrebu neustále rozoberať niečo, čo prebieha v reálnom čase, ale keď cítim v sebe nejaké vnútorné naliehanie, tak to musím spraviť. Bolo to aj v prípade používania skrachovaných klubov v Kanadsko-americkéj NHL či zaniknutej firmy VSŽ. Takisto je to aj v prípade Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013. Už predtým, než je obraz namaľovaný, viem, že sa na tých problémoch nič nezmení, ale musím to aj tak spraviť. Samozrejme, v kútiku duše je vždy miesto pre trochu nádeje.

10. mechanická maľba (spojenie preberám od Francisa Picabiu a jeho mechanickej kresby)

Ján Vasilko: Mechanická maľba Picabiu, ale aj Duchampa, či jedno obdobie u Maxa Ernsta, a samozrejme, ďalších raných modernistov dobre poznám. Osvojenie si tejto techniky (aj keď osobne ju tak nenazývam) som mal totiž povinné už na strednej škole ŠÚV Košice. Najprv som túto techniku bytostne neznášal. V tom čase sa každý zaujímal o abstrakciu či maliarsky expresionizmus, ktoré mali v sebe výsostne bohémsky a voľnomyšlienkový charakter. Pri nich sa dalo maľovať s pohárom vína a cigaretou v ruke. Vtedy na mňa maľovanie vyťahovátkom a pravítkom pôsobilo ako otročké bremeno, ktoré musia používať nejakí poslušní úradníčkovia či začínajúci kresliči v architektonických a dizajnerských firmách. Na vysokej škole som sa však k prísnemu rukopisu vrátil, a to pod vplyvom Szentpéteryho. Naraz sa mi táto, najprv obmedzujúca technika zdala úžasná a zaujímavá. Sústreďenie s čistou myslou mi dávalo zabúdať na obyčajný svet a vytrhávalo ma z neho. Mechanická maľba je stíšené gesto, ktoré núti maliara najprv rozmýšľať predtým, než niečo začne maľovať.

11. inšpirácia minulosťou (konštruktivizmus, suprematizmus, dadaizmus,...)

Ján Vasilko: Inšpirácia minulosťou je pre mňa veľmi dôležitá, lebo maliar musí nadväzovať na to, čo bolo. Je potrebné históriu dobre poznať na to, aby sme mohli vytvárať budúcnosť. Dá sa povedať, že ma neinšpiruje len konštruktivizmus, ale aj iné avantgardy. Ďalej sú to obdobia a slohy ako gotika, renesancia, barok, romantizmus a iné smery. Svoje najväčšie inšpiratívne zakotvenie mám však v konštruktivistickom videní sveta. Nespokojnosť so starým systémom, preme-

nou a vybudovaním novej, lepšej spoločnosti sa zaoberám najradšej. Je úžasné si predstaviť, aké by to mohlo byť, keby sa veci pohli správnym a rýznym smerom. Na Slovensku to platí dvojnásobne, pretože sa kultúre venujeme veľmi málo. Naliehavosť vybudovania novej spoločnosti u nás pociťujem aj doslovne, lebo väčšinu architektúry z druhej polovice 20. storočia by som dal zbúrať. Zopár panelákov by som nechal ako svedectvo doby a systému pre nasledujúce generácie. Treba však stavať niečo nové, nevšedné a originálne. Veľkým problémom u nás je aj strach z inakosti. Nikto nechce byť iný a výnimočný. Každý sa bojí vytrčať z davu. Aj preto je veľmi aktuálny konštruktivizmus, lebo chce tieto veci meniť. Ďalej pociťujem naliehavosť pokračovať v tomto štýle aj preto, lebo bol vo svojej dobe násilne potlačený a krutý diktátorský režim mu nedovolil sa rozvíjať. Chce sa mi prebrať tento štafetový kolík a posunúť ho ďalej. Nakoniec si myslím celkovo o všetkých avantgardách, že ešte nepovedali svoje posledné slovo. Znovu sa vrátim k histórii. Ak si vezmeme, že gotika trvala okolo 300 rokov, renesancia približne 200, tak si myslím, že aj avantgarda môže vo svojich rôznych podobách trvať ešte dlho. Poviem ešte jeden príklad. Možno to bude znieť príliš radikálne, ale v takzvanom realistickom spôsobe stvárňovania sa od Giotta po Maneta veľa nezmenilo. Vždy to bola figúra namaľovaná podľa „prírody“. Raz v pokojnom a zbožnom výraze gotiky, či humanistickom a sebavedomom postoji renesančného človeka, alebo v nepokojnom a búrlivom geste baroka. Nechcem zľahčovať genialitu starých majstrov, to by som si nikdy nedovolil, ale na druhej strane, celé stáročia využívali výdobytky antického znázornenia ľudskej figúry. Až vynález fotografie, industriálna revolúcia a zrušenie otroctva posunul smerovanie kavantgardám a moderne. Toto nové zobrazovanie a myslenie sa stáva obrovským krokom vpred a som presvedčený, že sa ním budeme zaoberať aj v 21. storočí.

Ján Vasilko: Zátíšie z chemického laboratória, 2007, akryl, 180 x 180 cm

